

การส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนในครอบครัวด้วยการรักษา
อุโบสถศีลของชุมชนชาวพุทธในเขตเทศบาลนครขอนแก่น
**The Promotion of Family Members' Desirable Behaviors
by Uposathasla Observation of Buddhist Community
in Khon Kaen Municipality**

พระครูสุธีคัมภีรญาณ¹

พระมหาสำรอง สญฺญโต² และ สุทธิพงษ์ อุพลเกียรติ³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

Phrakhru Sudhikhambhirayan¹

PhramahaSamrong Saññato² and Suttipong Upontean³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus^{1,2,3}

Corresponding Author; E-mail: msamrong84@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่น 2. เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่นด้วยการรักษาอุโบสถศีล 3. เพื่อเสนอพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันที่พึงประสงค์ของชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่นด้วยการรักษาอุโบสถศีลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดลงภาคสนามที่ชุมชนชาวพุทธในเขตเทศบาลนครขอนแก่น 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดธาตุชุมชนวัดหนองแขว ชุมชนวัดโพธิ์โนนทัน ชุมชนวัดจุฬาราม และชุมชนวัดศรีนวล กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รักษาอุโบสถศีลจำนวน 60 คน การได้มาโดยวิธีเจาะจง (Purposive sampling) ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มผู้รักษาอุโบสถศีลในเทศบาลนครขอนแก่นโดยมากเป็นผู้สูงอายุปัญหากระทบกระทั่งระหว่างสมาชิกในครอบครัวอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก เมื่อพบปัญหาก็กพยายามแก้ไขปัญหามาตามหลักพุทธวิธี 2) ชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่นส่งเสริม

ผู้รักษาอุโบสถศีลด้วยดี กล่าวคือคนในครอบครัวอำนวยความสะดวกกลุ่มผู้รักษาอุโบสถศีล ส่วนทางวัดก็จัดกิจกรรม เช่น สวดมนต์ แผ่เมตตา นั่งสมาธิ เดินจงกรม ฟังเทศน์แก่กลุ่มผู้รักษาอุโบสถศีล ทำให้เกิดความสุข จิตใจสงบ อารมณ์เบิกบานมีผลดีต่อผู้ปฏิบัติและคนรอบข้าง 3) พฤติกรรมที่พึงประสงค์ สามารถปรับได้ด้วยอุโบสถศีล ทำให้มีพฤติกรรมทางกาย สุภาพอ่อนน้อม สำนวณ พูดสุภาพ พูดคำสัตย์ น่าเชื่อถือ ด้านใจหรืออารมณ์นั้นมีความเบิกบานไม่เครียด มองโลกอย่างรู้เท่าทันไม่ยึดติด จนยึดถืออะไร เป็นของตัวเอง รู้จักปล่อยวาง เข้าสังคมได้อย่างองอาจกล้าหาญ เพราะมีศีลเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในครอบครัวและสังคม

คำสำคัญ: การส่งเสริมพฤติกรรม; คนในครอบครัว; การรักษาอุโบสถศีล

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the co-existence behavior of family in the Buddhist community in the Khon Kaen Municipality; 2) to promote the co-existence of the family in the Buddhist community in the Khon Kaen Municipality by using the Uposathasla (eight precepts) observation; 3) to propose the desirable cohabitation behavior of Buddhist communities in the Khon Kaen Municipality by using the Uposathasla (eight precepts) observation. This study was carried out by the qualitative research methodology. The field work was conducted in 5 Buddhist communities in the Khon Kaen Municipality, namely Wat That community, Nong Waeng community, Wat Pho Non Than community, Wat Wutharam community and Wat Srinuan community. The target group was 60 people involved with the Uposathasla observation, selected by purposive sampling. The data in the field study were obtained by using structured interviews and then analyzed.

The research results were as follows: 1) The majority of those who come to observe the Uposathasla in Khon Kaen Municipality were elderly. The conflicts within their family members sometimes have been found and most of the conflicts have been solved based on the Buddhist methods.

2) The Buddhist communities in the Khon Kaen Municipality supported the observation of the Uposathasla observation by providing convenience to those who come to observe the Uposathasla while the temples organized the activities such as chanting, loving kindness spreading, meditation, walking meditation, giving a sermon to those who come. This caused them to be happy, calm and joyful. This gave a positive effect to the practitioners and surrounding

people. 3) The desirable behavior can be adjusted by using the Uposathasla observation. This resulted in physical behaviors that is polite, docile and courteous acts, polite and honestly speaking. In terms of the mind, it is cheerful, relaxed, optimistic to the world, unattached to ownerships, braved in socialization because having the precepts is the good sample of people in the family and society.

Keywords: The Promotion of Family Members'; Desirable Behaviors by Uposathasla

บทนำ

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนา ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมได้ชัดเจนมากที่สุด ได้แก่ คำสอนและหลักปฏิบัติในชั้นศีล เพราะศีลเป็นระบบการควบคุมชีวิตด้านนอกเกี่ยวกับการแสดงออกทางวาจา เป็นระเบียบว่าด้วยความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่ชน การจัดสภาพความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมให้เรียบร้อย และเกื้อกูลแก่การดำรงอยู่ด้วยดีของหมู่ชนนั้น เพื่อบรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตตามความตกลงนับถือของพวกตนหรือเพื่อเข้าถึงประโยชน์และความดีงามสูงสุด

ศีลในพระพุทธศาสนาเป็นหลักความประพฤติทางกาย วาจา และการเลี้ยงชีพสุจริต โดยมีเจตนาเป็นเครื่องประพฤติดังนั้นจากทุจริต เพื่ออบรมจิตใจให้ตั้งอยู่ในกุศลธรรมทั้งหลาย การฝึกอบรมตนในทางที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกายกับใจ ศีลเมื่อประพฤติตรงตามหลักการสภาพจิตใจจะเป็นอิสระจากตัณหา คุณธรรมที่มีฐานมาจากศีลย่อมมีคุณค่าที่รักษาและส่งเสริมคุณภาพของจิตใจ ประโยชน์ที่ต้องการจากศีลคือ การควบคุมความประพฤติป้องกันไม่ให้ตกไปสู่ความชั่ว จิตใจสงบจากกิเลสเป็นสมาธิที่ส่งคุณค่า สนองปัญญาที่เกื้อกูลแก่การกำจัดอวิชชาและความบริสุทธิ์หลุดพ้น ดังนั้นศีลจึงเป็นหลักความประพฤติที่ต่อเนื่องกันตามเหตุผล เป็นระบบจริยธรรม เพราะผู้ปฏิบัติจะประพฤติได้ถูกต้องก็ต่อเมื่อมีความเข้าใจในระบบและเหตุผลที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานอยู่ด้วยการปลูกฝังให้มีศีล ด้วยการเรียนรู้มีสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดี การสั่งสอนที่ถูกต้องนำหลักการมาประพฤติปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยความไม่ประมาท (Phra Ubon Kumpunyo (Kaewwong Lom), 1994 : 1)

อุโบสถศีล เป็นเรื่องของกุศลกรรมที่สำคัญประการหนึ่งของคฤหัสถ์ ผู้ปรารถนาความเจริญอันเป็นบุญกุศลเฉพาะตน หยุดการงานของฆราวาสมีทำนา ทำไร่เป็นต้น ไว้

ชั่วคราวแล้วมาทำกิจกรรมทางศาสนา เป็นการขัดเกลากิเลสอย่างหยาบให้เบาบางเป็นทางแห่งความสงบอันเป็นความสุขสูงสุดในพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นพุทธศาสนิกชนผู้ครองเรือนควรหาโอกาสประพฤติปฏิบัติตามสมควรแก่กำลัง เมื่อต้องการจะปฏิบัติฝึกฝนตนให้ดียิ่งขึ้นไป ก็ควรถือศีล 8 หรือศีลอุโบสถ ศีล 8 นั้นท่านจัดเข้าในจำพวกวัตรวัตร คือ ข้อปฏิบัติพิเศษที่ต้องทำเพื่อฝึกฝนตนเอง ขัดเกลากิเลสของตนเอง เพื่อเตรียมจิตให้พร้อมที่จะบำเพ็ญคุณความดีอื่น ๆ ให้มากยิ่งขึ้น ฉะนั้นเมื่อมีศีล 5 แล้วถ้าต้องการความเจริญในธรรม ก็ไม่ควรหยุดอยู่เพียงศีล 5 พึงสมทานศีล 8 แล้วรักษาไว้อย่าให้ต่างพร้อย ประพฤติปฏิบัติมันอยู่ในศีลของตนเพื่อความเจริญงอกงามแห่งศีล (Phra Dhammapidok (Por Payutto) 2003 : 36)

อุโบสถศีลนั้น มีผู้ปฏิบัติกันมาก่อนพุทธกาล และเป็นชื่อของวันที่เจ้าลัทธิทั้งหลายกำหนดไว้ เพื่อความสะดวกในการทำกิจกรรมตามลัทธิของตนมีการงดอาหารเป็นต้น ต่อมาเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก จึงทรงบัญญัติอุโบสถศีลอันประกอบด้วยองค์ 8 พร้อมทั้งไตรสรณคมน์ เพราะฉะนั้นอุโบสถศีลจึงมี 2 อย่าง คือ 1. อุโบสถศีลนอกพุทธกาล ได้แก่ การเข้าจำด้วยการงดอาหารตั้งแต่เที่ยงวันไปในวันที่กำหนดไว้ ดังที่พระอรรถกถาจารย์กล่าวไว้ ในอรรถกถาคังคมาลชาดก อัญญกนิบาตว่า บุตรและภรรยาที่ดีบริวารชนก็ดีของเศรษฐีนั้น โดยที่สุดแม้คนเลี้ยงโคในเรือนนั้น ทั้งหมดล้วนเข้าจำอุโบสถศีลเดือนละ 6 วัน 2. อุโบสถศีลในสมัยพุทธกาล ได้แก่ อุโบสถศีลที่เป็นพุทธบัญญัติ อันประกอบด้วยไตรสรณคมน์ และองค์ 8 ประการ มี ปาณาติบาต เป็นต้น (Tripitaka, 4/377-433) การรักษาศีลอุโบสถศีลมีวัตถุประสงค์เพื่อการฝึกอบรมอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เป็นการกระทำความพยายามข่มจิตใจให้สงบระงับจากความโลภ โกรธ หลง ที่เกิดขึ้นถือเป็นการประพฤติพรหมจรรย์หรือการบวชชั่วคราวก็ได้ (Thanit Yo Pho, 1994 : 60) อุโบสถศีลเป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้น (บุรพบท) เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต คือ พระนิพพาน นอกจากนี้การรักษาศีลอุโบสถศีลยังทำให้พระพุทธศาสนาไม่ขาดสูญซึ่งพุทธบริษัทคือ อุบาสกและอุบาสิกาผู้นับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายคฤหัสถ์ (Tripitaka, 21/129/178) เนื่องจากพระพุทธศาสนาไม่อาจดำรงอยู่ได้นานหากขาดผู้สืบทอดศาสนาและการรักษาศีลอุโบสถศีลยังทำให้เกิดความสงบสุขในส่วนปัจเจกบุคคล และสังคมส่วนรวมด้วย

ปัจจุบันชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น ยังมีความเข้าใจเรื่องอุโบสถศีลไม่ครบถ้วนทุกประเด็น จึงทำให้การปฏิบัติการรักษาอุโบสถศีลยังไม่สมบูรณ์ ผลที่ได้รับจึงไม่เต็มที่ส่วนใหญ่

ยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการรักษาอุโบสถศีล หรือไม่มีความรู้ความเข้าใจเลยว่าคำสอนเรื่องอุโบสถศีลเป็นการสอนเกี่ยวกับอะไรและพอรักษาอุโบสถศีลแล้วก็ละเมิดโดยไม่รู้ในหลักคำสอนที่ถูกต้องบางคนว่าการรักษาศีลอุโบสถศีลนั้นรักษายาก เพราะกลัวว่าไม่ได้กินอาหารเย็น กลัวหิว กลัวจะเป็นโรคกระเพาะอาหารกลัวรักษาศีลไม่ได้แล้วจะยังเป็นบาปเป็นต้น ทำให้จำนวนคนที่เข้ามารักษาศีลอุโบสถศีลในเขตชุมชนนครขอนแก่นนั้นลดน้อยลงเป็นลำดับ

จากที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการส่งเสริมวิธีการรักษาอุโบสถศีลของชุมชนในเทศบาลนครขอนแก่น เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อวิเคราะห์ผลการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกับชุมชนในเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งตัวศีลเองนอกจากจะเป็นพื้นฐานธรรมของปัจเจกบุคคลแล้ว ยังถือได้ว่าเป็นหมวดธรรมที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมอีกด้วย ดังนั้น ศีลจึงครอบคลุมเรื่องการจัดระเบียบชีวิตด้านนอกทั้งหมด เท่าที่จะช่วยทำสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป กิจกรรมทั้งหลายของหมู่ชน ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่ควรจัดได้ ให้มีสภาวะที่เกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามของชีวิตด้านใน จึงสอดคล้องกับการที่ชีวิตด้านในที่เจริญงอกงามนั้นจะสะท้อนผลดีงามออกมาแก่ชีวิตด้านนอก คือ เหมาะแก่การที่ทุก ๆ คนจะพากันปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา โดยเฉพาะจะได้สามารถฝึกจิตและปัญญาให้เจริญ เพื่อจะได้ประสบชีวิตที่มีความสุขแท้จริงที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตว่าเกิดผลดีแก่ผู้ประพฤติและปฏิบัติอย่างไร ทั้งนี้เพื่อที่จะเป็นบรรทัดฐานให้อนุชนคนรุ่นหลังได้เจริญรอยตาม เพื่อเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ยืนนานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่น
2. เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่น ด้วยการรักษาอุโบสถศีล
3. เพื่อเสนอพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันที่พึงประสงค์ของชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่นด้วยการรักษาอุโบสถศีล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการวิจัยภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1) หลักเกณฑ์ในการวิจัยเอกสารผู้วิจัยใช้เอกสารชั้นต้นและชั้นรองที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารชั้นต้น ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539

2) การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยจะใช้นัยสำคัญที่ปรากฏในเอกสารเป็นหลักในการวิเคราะห์ ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสรุปและประเด็นสำคัญโดยเทียบกับเนื้อหาที่สรุปเป็นข้อมูล ในเอกสารหลัก

2. ผู้วิจัยจะศึกษาเนื้อหาของข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์อย่างละเอียดและบันทึกข้อมูลที่เป็นนัยสำคัญทำแบบสัมภาษณ์ ก่อนสรุปเป็นข้อมูลของผู้วิจัย

3) การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลผู้วิจัยจะใช้นัยสำคัญของข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอเป็นประเด็นตามกรอบการวิจัย ดังนี้

1. พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่น

2. ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่น ด้วยการรักษาอุโบสถศีล

3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่น

4) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีแบบสัมภาษณ์ กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียง

5) ระยะเวลาการวิจัยระยะเวลาโครงการ 1 ปี 6 เดือน วันที่เริ่มต้น 1 ตุลาคม 2560 วันที่สิ้นสุด 30 ตุลาคม 2562 การวิจัยศึกษา เรื่อง “การส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนในครอบครัวด้วยการรักษาอุโบสถศีลของชุมชนชาวพุทธในเขตเทศบาลนครขอนแก่น” มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ

1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่น

2) เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่น ด้วยการรักษาอุโบสถศีล

3) เพื่อเสนอพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันที่พึงประสงค์ของชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่น ด้วยการรักษาอุโบสถศีล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎก คัมภีร์ อรรถกถา ฎีกา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับข้ออื่น ๆ รวมทั้งข้อมูลจากเว็บไซต์ ต่างๆ และลงภาคสนามในเขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยเลือกศึกษา 5 ชุมชน ได้แก่ 1. ชุมชนวัดธาตุพระอารามหลวง 2. ชุมชนวัดหนองแขว 3. ชุมชนวัดโพธิ์โนนทัน 4. ชุมชน วัดจตุราราม 5. ชุมชนวัดศรีนวล เลือกกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีเจาะจง (Purposive sampling) คือ ผู้รักษาอุโบสถศีลจำนวน 50 คน โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และทำการ วิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนในครอบครัวด้วยการ รักษาอุโบสถศีลของชุมชนชาวพุทธในเขตเทศบาลนครขอนแก่น” ผู้วิจัยสรุปผลตาม วัตถุประสงค์ได้ ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า

ผู้ถืออุโบสถศีลในชุมชนเทศบาลนครขอนแก่น เป็นผู้สูงอายุโดยมาก อยู่ครอบครัว เดียวก็มี มีขนาดกลางก็มี ขนาดใหญ่ก็มี มักมีปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวอยู่บ้างแต่ไม่มาก นัก เช่น ทะเลาะกับบุตรหลานที่เป็นวัยรุ่นมีทัศนคติไม่ตรงกันกับคนในครอบครัวและเพื่อน บ้านไม่ค่อยมีเวลาพูดคุยกันกับครอบครัว เพราะมีช่วงเวลาหยุดทำงานไม่ตรงกัน มีปัญหาเกี่ยวกับ - สะใภ้ และเมื่อพบปัญหาก็พยายามแก้ไขปัญหาด้วยพุทธวิธีและตามหลักฮั๊ต 12 คอง 14 สามารถทำให้ครอบครัวมีสันติสุขได้

2. การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่นด้วยการรักษาอุโบสถศีล พบว่า

ผู้รักษาอุโบสถศีล ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคู่สมรสและบุตรหลาน อำนวยความสะดวกให้ด้วยการเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวและของทำบุญ บางครอบครัวขับรถ

รับส่ง ช่วยถือสัมภาระสิ่งของ จัดยาและเวชภัณฑ์สำหรับปฐมพยาบาลกรณีไม่สบาย คอยให้กำลังใจในการไปรักษาอุโบสถศีล มิให้หนักใจหรือเกิดความกังวลใจ ขณะสมานานอุโบสถศีลอยู่ในวัด ผู้รักษาศีลเกิดความศรัทธาจากการได้เห็นบุพการีชนคนในวัยมัชฌิมวัยเข้ารักษาศีล ขณะรักษาศีลทางวัดจัดกิจกรรมสวดมนต์ แผ่เมตตา นั่งสมาธิ เดินจงกรม ฟังเทศน์ ทำให้เกิดความ สุข จิตใจสงบ อารมณ์เบิกบาน มีพรหม 4 ประจำใจ บางครอบครัวมีบุตรหลานมานอนเป็นเพื่อนขณะรักษาศีลในวัด ห่วงใยสุขภาพบิดามารดาผู้สูงวัย ก่อนและขณะรักษาศีล 8 เตรียมกายใจให้พร้อม สรรพกาย วาจาและใจ วัดได้จัดกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ แผ่เมตตา เจริญภาวนาเดินจงกรม ฟังธรรม ผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้รักษาศีลอุโบสถศีล ทำให้จิตใจเบิกบาน ไม่เหงาหรือซึมเศร้า สุขภาพจิตดีผู้รักษาศีล 8 ได้รับอานิสงส์จากการได้เห็นบรรพบุรุษกระทำ เป็นตัวอย่าง เมื่อถึงวัยสมควรจึงอยากถือศีลอุโบสถ โดยเตรียมกาย วาจาและใจให้พร้อม ทางวัดได้จัดให้มีการทำวัตรเช้า-เย็น เดินจงกรม ฝึกสมาธิ การฝึกโยคะ โดยหมอบจากภายนอก ผลของการรักษาศีลอุโบสถทำให้เกิดกายเบา จิตสงบ มีเมตตาธรรมประจำใจ ไม่เป็นพิษภัยกับใคร ๆ เป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไปบางกลุ่ม มีบุตร หลาน สนับสนุนให้รักษาศีลอุโบสถศีล เพราะเห็นประโยชน์และคุณค่า ด้วยการให้กำลังใจ ให้เงินและจัดเตรียมสิ่งของทำบุญให้ รวมถึงขับรถรับส่ง เตรียมของใช้ส่วนตัวให้ ผู้รักษาศีลเกิดศรัทธาด้วยตัวเองบ้างมีกัลยาณมิตร และครอบครัวคอยชักจูงแนะนำด้วย ขณะรักษาศีลอุโบสถศีลทางวัดจัดกิจกรรม เช่น สวดมนต์ ภาวนา แผ่เมตตา ฟังเทศน์ เดินจงกรม ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถนำไปปฏิบัติต่อบ้านในการดำเนินชีวิต ทำให้จิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ่าน อารมณ์ดี เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในครอบครัวและสังคม ผู้รักษาศีลอุโบสถศีลส่วนใหญ่เกิดจากการศรัทธา เพราะเคยเห็นบิดามารดา ปู่ย่าตายาย ประพฤติปฏิบัติ มีบางคนที่มีกัลยาณมิตรชักชวนมา ก่อนเข้าวัดจะเตรียมของใช้ส่วนตัว สิ่งของทำบุญ ขณะรักษาศีลจะเตรียมกาย วาจาและใจให้พร้อม กิจกรรมที่ทางวัดจัดแก่ผู้รักษาศีลอุโบสถศีล คือ สวดมนต์ แผ่เมตตา เจริญภาวนา เดินจงกรม ฟังเทศน์ ซึ่งผู้รักษาศีลอุโบสถศีลได้นำมาฝึกปฏิบัติต่อบ้าน นำพาลูกหลานสวดมนต์ไหว้พระ แผ่เมตตา ฝึกสมาธิ ทำให้เกิดความสงบสุขในครอบครัว

3. เสนอพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันที่พึงประสงค์ของชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ผู้รักษาศีลอุโบสถศีล ต้องมีการสรวมกายและแต่งกายสุภาพเหมาะสม ส่วนทางวาจานั้นต้องมีสัมมาวาจา เจริญชอบ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ทางใจหรือทางอารมณ์มีสุขภาพจิตดีอารมณ์เบิกบาน การเข้าสังคมไม่เคอะเขิน อดอาจมีสง่า

ราศี มีพรหมวิหาร 4 มีสังคหวัตถุ 4 โอบอ้อมอารี วชิโรเพราะสงเคราะห์ทุกคน วางตนเสมอ มีสราณียธรรม 6 ได้แก่ เมตตาทางกาย (กายกรรม) เมตตาทางวาจา (วจีกรรม) เมตตาทางใจ (มโนกรรม) ทาน (สาธารณโภคี) ศีล (ศีลสามัญญตา) ปัญญา (ทิวฐิสามัญญตา) และประพจน์ตามหลักทศ 6 ว่าด้วยคู่สมรสและบุตรหลาน ผู้รักษาอุโบสถศีลกลุ่มนี้มีความพึงพอใจพฤติกรรมการแสดงออกทางกาย วาจา อารมณ์ต้องมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์แสดงออกทางกาย มีความสุภาพอ่อนน้อม สำนวณกาย วาจาพูดสุภาพ พูดคำสัตย์น่าเชื่อถือ ด้านใจหรืออารมณ์นั้นมีความเบิกบานไม่เครียด มองโลกอย่างรู้เท่าทันไม่ยึดติด จนยึดถืออะไร เป็นของตัวเอง รู้จักปล่อยวาง เข้าสังคมได้อย่างองอาจกล้าหาญ เพราะมีศีลเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในครอบครัวและสังคม สถาบันครอบครัวเป็นสถานที่สำคัญสุดในการสร้างหรือพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จากการได้เห็นสังเกตพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องทางกายมีความสุภาพอ่อนโยน วางตนเหมาะสม ทางวาจาเจรจาไพเราะยึดคำสัตย์ ทางใจหรืออารมณ์มีความเบิกบานไม่เครียด เป็นต้นแบบให้คนในครอบครัว ยึดเป็นแนวทางดำเนินชีวิตตามหลักพรหมวิหารสังคหวัตถุ เป็นที่เคารพนับถือของเพื่อนบ้านอย่างดี จึงมีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด เพราะได้รับประโยชน์สูงสุดจากการรักษาอุโบสถศีลของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการอภิปรายผลที่ได้รับจากการวิจัย ซึ่งพบว่า “การส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนในครอบครัวด้วยการรักษาอุโบสถศีลของชุมชนชาวพุทธในเขตเทศบาลนครขอนแก่น” มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของครอบครัว พบว่า ทุกครอบครัวมีปัญหาบางอย่าง และมียุทธวิธีแก้ปัญหาก็แตกต่างกัน ในครอบครัวชุมชนขอนแก่นโดยเฉพาะกลุ่มผู้ถือศีลอุโบสถมักแก้ไขปัญหาด้วยหลักทางพระพุทธศาสนาและตามหลักความเชื่อของชาวอีสาน สามารถแก้ไขปัญหาได้ท ำให้ครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phra Maha Thanapat Thitsaro (Si Han Nam), 2008) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ผลการรักษาอุโบสถศีลของชาวบ้านโนนเมืองที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า อุโบสถศีล เป็นการสมาทานข้อวัตรปฏิบัติในวันอุโบสถ คือ วันพระในวันข้างขึ้น - ข้างแรม 8,14,15 ค่ำ ศีล 8 ที่รักษาในวันอุโบสถ เรียกว่า อุโบสถศีล ส่วนศีล 8 ที่รักษาในวันปกติเรียกว่า ศีล 8 หรืออัฐศีล อุโบสถศีลมีความสำคัญมากในฐานะเป็นเครื่องมือ

กำจัดกิเลสอย่างหยาบ เพราะเป็นศีลที่พุทธศาสนิกชนควรรักษาในวันพระนับเวลาวันหนึ่ง และคืนหนึ่ง เป็นการประพาศพรหมจรรย์พักชีวิตตามปกติไว้ชั่วคราวยอดดำเนินชีวิตในทางธรรม เพื่อเสริมสร้างมนุษย์ให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ตลอดจนเสริมสร้างสังคมให้สงบสุข

2. แนวทางการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่นด้วยการรักษาอุโบสถศีล พบว่า ครอบครัวของผู้รักษาอุโบสถศีล จะเป็นครอบครัวที่มีความอบอุ่น ร่วมเย็นมีความเอื้ออาทรกันมากกว่าครอบครัวที่ไม่สนใจเข้ารักษาอุโบสถศีล ดังนั้น จึงต้องสนับสนุนให้เห็นคุณค่าของศีลอุโบสถ และส่งเสริมสนับสนุนผู้เข้าปฏิบัติธรรมให้เกิดกำลังใจในการรักษาศีลอุโบสถ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phrakhusamhu Kittaphat sukijjo (Chotikarn), 2017) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาการรักษาอุโบสถศีลของสตรีที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท” พบว่า จากการศึกษาวิเคราะห์ผลของการรักษาอุโบสถศีลของสตรีที่นำไปสู่การชีวิตในสังคมปัจจุบัน การรักษาอุโบสถศีลทำให้สตรีผู้รักษาอุโบสถศีลมีสุขภาพทางกายที่แข็งแรง ทั้งยังทำให้ครอบครัวของผู้ที่รักษามีความสุขเพราะอุโบสถศีลเป็นไปเพื่อการกำจัดกิเลสตาม ถ้าสังคมเราสามารถรักษาอุโบสถศีลได้ทั้งหมดย่อมที่จะเป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง คนก็จะไม่มีความโลภไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน และผู้คนก็จะไม่หลงอยู่ในอบายมุขทั้งปวง

ดังนั้นการรักษาอุโบสถศีลยังได้ประโยชน์สุข 3 ประการ คือ 1. ทัศนคติที่ดีต่อประโยชน์ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในโลกนี้ และความสุขในโลกนี้คือความสุขในปัจจุบัน คือ ตัดความกังวลลุ่มวายในการกิจการงานต่าง ๆ เสียได้ เปิดโอกาสให้ตนได้ชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาดหมดจด เพิ่มพูนบุญกุศลให้แก่ตน ลด ละ เลิก กิเลสในตนให้เบาบางได้รับความบันเทิงใจ ว่าตนได้ทำความดี และได้รับยกย่องจากคนทั่วไป 2. สัมปรายิกต์ต่อประโยชน์ ประโยชน์เบื้องต้น ประโยชน์ในโลกหน้า และความสุขในโลกหน้า คือ ความสุขในโลกสวรรค์ 3. ประมัตตประโยชน์ประโยชน์สูงสุด คือ พระนิพพาน และความสุขอันสูงสุด คือ ความสุขอันเกิดแต่พระนิพพาน ประมัตตประโยชน์ คือการดับทุกข์โดยไม่เหลือ ถือว่าเป็นประโยชน์อันสูงสุดในพระพุทธศาสนาเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาตน ผู้รักษาอุโบสถศีลแม้ไม่อาจที่จะบรรลุได้ในชาตินี้ แต่หากหมั่นประกอบความดีฝึกฝนอบรมตนตามหลักศีล สมาธิ ปัญญาอย่างไม่ย่อท้อย่อมนสามารถที่จะบรรลุประโยชน์สูงสุดนี้ได้

3. เสนอพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันที่พึงประสงค์ของชุมชนชาวพุทธในเทศบาลนครขอนแก่นด้วยการรักษาศีลอุโบสถ พบว่า พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ต้องมีความสุภาพอ่อนน้อม สำนวณกาย วาจาพูดสุภาพ พูดคำสัตย์น่าเชื่อถือ ด้านใจหรืออารมณ์นั้นมีความเบิกบานไม่เครียด มองโลกอย่างรู้เท่าทันไม่ยึดติด จนยึดถืออะไรเป็นของตัวเอง รู้จักปล่อยวาง เข้าสังคม ได้อย่างองอาจกล้าหาญ เพราะมีศีลเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในครอบครัวและสังคม สถาบันครอบครัวเป็นสถานที่สำคัญสุดในการสร้างหรือพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม สอดคล้องกันกับ (Phra MahaThanapat Thitsaro (Si Han Nam), 2008 : 14) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ คนรักษาศีล ศีลรักษาคณ ว่าผู้ที่รักษาศีลเป็นประจำจึงมีคุณลักษณะ คือ

1. เป็นผู้ที่มีจิตเมตตา รู้จักช่วยเหลือ และสงเคราะห์ผู้อื่น
2. เป็นผู้ไม่มีความอยากได้ ไม่มีความละโมภในทรัพย์สินของผู้อื่น
3. ทำให้ครอบครัวมีความสุข มีความรัก และเข้าใจกัน
4. ทำให้ผู้อื่นรัก ผู้อื่นอยากเข้าใกล้ ไม่สร้างศัตรู ไม่มีผู้ติฉินนินทา
5. มีทรัพย์เงินทอง และไม่เสื่อมในทรัพย์นั้นง่าย
6. เป็นผู้มีความอดทน สามารถรู้จักห้ามใจในความอยากทางกาย และทางใจของตนได้
7. เป็นผู้ไม่หลงมัวเมาในกิเลส ในความสุขอันไม่เที่ยง
8. เป็นผู้รู้จักประมาณตน รู้จักสำรวมตน รู้จักใช้ชีวิตอย่างความพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานทางพระพุทธศาสนาควรร่วมมือกับเทศบาลนครขอนแก่น มีการวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์ บรรจุแนวทางการนำหลักอุโบสถศีลไว้ในแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้ชัดเจนเพื่อเกิดมรรคผลในทางปฏิบัติ

2. ควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีการนำหลักอุโบสถศีลไปประยุกต์ใช้เข้ากับแนวคิด ทฤษฎีการบริหารเพื่อพัฒนากระบวนการบริหารจัดการเชิงพุทธให้เป็นรูปธรรม

2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรส่งเสริมสนับสนุนการถืออุโบสถศีลกับเยาวชนเพื่อปรับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตั้งแต่เยาว์วัย

2. ควรศึกษาการนำหลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปรับพฤติกรรมมนุษย์ในรูปแบบที่เหมาะสมกับยุค 4.0

องค์ความรู้ใหม่

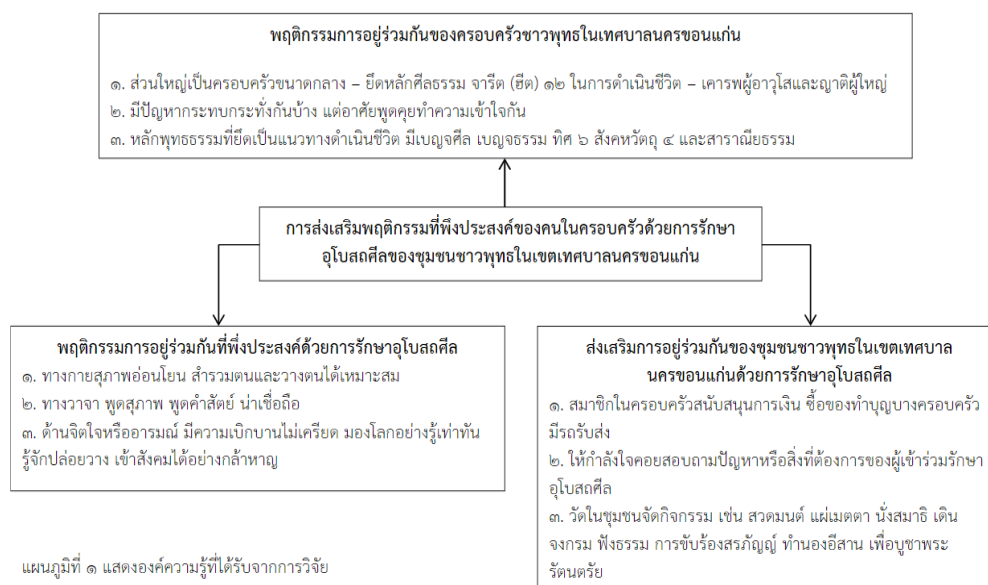
จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ที่ได้ตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อดังนี้

1. พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเขตเทศบาลนครขอนแก่น

ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวชาวพุทธขนาดกลางและเล็กเทศบาลนครขอนแก่นแบ่งเป็นชุมชนต่าง ๆ มีประธานและกรรมการบริหารชุมชนประสานกับหน่วยงานราชการ องค์การเอกชน คนในชุมชนจะยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและฮีต 12 (จารีต) เป็น หลักการดำเนินชีวิต ปัญหาที่พบ คือ การกระทบกระทั่งกันของคนในครอบครัว แต่อาศัยการพูดคุยทำความเข้าใจ มีการรวมกลุ่มชุมชนช่วยประสาน ทำให้ดีขึ้น กรรมการชุมชนยังประสานกับวัดและสถานศึกษา เพื่อทำกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมร่วมกันหลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมได้แก่หลักเบญจศีล เบญจธรรม ทศ 6 สังคหวัตถุ 4 สาราณียธรรม 6 และพรหมวิหาร 4

2. การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของครอบครัวชุมชนชาวพุทธในเขตเทศบาลนครขอนแก่นด้วยการรักษาอุโบสถศีลผู้รักษาอุโบสถศีลได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว เช่น ภรรยา สามเณร บุตรหลานหรือญาติพี่น้อง ด้วยการให้เงินซื้อสิ่งของทำบุญถวายทาน ตลอดจนรับส่งด้วยพาหนะ ซึ่งเวชภัณฑ์ของใช้ส่วนตัวให้ผู้สมาทานอุโบสถศีล นอกจากนี้ยังคอยให้กำลังใจ สอบถามปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือ คอยอำนวยความสะดวกให้ประธานชุมชนจะประสานกับวัด เพื่อสอบถามสิ่งที่ทางวัดขาดแคลน เพื่อจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้รักษาอุโบสถศีล

3. พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันที่พึงประสงค์ของชุมชนชาวพุทธในเขตเทศบาลนครขอนแก่นผู้สมาทานอุโบสถศีล มีพฤติกรรมทางกายสุภาพอ่อนโยน แต่งกายสุภาพเรียบร้อยวางตนเหมาะสม พฤติกรรมทางวาจา เป็นผู้พูดคำสัตย์ไพเราะอ่อนหวาน พูดสร้างสรรค์ไม่สร้างความแตกแยกในสังคม ทางอารมณ์ มีสุขภาพจิตดี อารมณ์เบิกบาน เยือกเย็น ส่วนทางสังคมนั้นเป็นผู้ยึดมั่นในศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย เป็นคนน่าเชื่อถือของคนในสังคม

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tripitaka The Mahachulalongkornrajavidyalaya edition Bangkok: Printing House.
- Phra Dhammapidok (P. A. Payutto). (2003). Tell the story to Jam. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Maha Thanapat Thitsaro (Si Han Nam). (2008). "An Analytical Study of the Effects of Preservation of the Buddhist Chapel of the Non Muang People on the Quality of Life Development". Master of Buddhist Thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Phaya Ya Nantaphikhu. (2001). People who observe the precepts, precepts and observe people. Bangkok: Amy Partnership.
- Phra Ubon Kumpunyo (Kaewwong Lom). (1994). "An Analytical Study of the Value of Precepts to Thai Society". Master of Thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakhusamhu Krittaphat sukijjo (Chotikarn). (2017). "Studying the treatment of the Buddhist chapel of women appearing in the Dhammapada Commentary". Master of Science Thesis Buddhism Program Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Thanit Yo Pho. Virtue of Ubo sot. 1994. (4th ed.). Bangkok: Siwaphon Printing.